

1.1 Herkenning van jonge kinderen met een ontwikkelingsvoorsprong

Informatie van de ouders	• Aanmeldingsgesprek
Gegevens over de ontwikkeling van het kind ²	• Basisgegevens: basissenmerken, betrokkenheid, risicofactoren • Ontwikkelingsgegevens
Persoonskenmerken en leereigenschappen	• Taalontwikkeling • Intense betrokkenheid • Diep denken • Kennishonger • Logisch denken • Fantasie en creativiteit • Symboolverkenning: lezen en rekenen • Sterk geheugen • Vroeg in staat tot samenspel

Binnen Compact & Rijk is gekozen voor een onderwijskundige benadering. Dat houdt in dat we leraren van groep 1-2 concrete handvatten bieden om kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong tijdig te herkennen en daar passende maatregelen bij te zoeken. De herkenning of signalering doet u door nauwkeurige observatie van basissenmerken en betrokkenheid, de ontwikkeling, persoonskenmerken en leereigenschappen.

Voor de observatie van de ontwikkeling maakt u gebruik van een observatie- en registratie model voor jonge kinderen². Bij de signalering van persoonskenmerken en leereigenschappen kunt u werken met een kenmerkenlijst (Bijlage 3).

Aanmeldingsgesprek met ouders

Ouders zijn een onmisbare bron voor u om een waarheidsgetrouw beeld te krijgen. Niet alleen op het moment van aanmelding, maar zeker ook als hun kind eenmaal op school zit. Zij kunnen u het een en ander vertellen over de ontwikkeling gedurende de eerste vier jaren. Maar ook daarna blijft een goed contact met de ouders belangrijk. Zij kunnen bijvoorbeeld aangeven hoe hun kind de school ervaart en of het thuis en op school min of meer hetzelfde gedrag laat zien.

Wanneer u werkt met KIJK!

In het individuele rapport of ontwikkelingsprofiel kunt u lezen wat de stand van zaken is met betrekking tot de basisgegevens en een groot aantal ontwikkelingslijnen. Afhankelijk van de keuze van de school vindt u daarin ook de resultaten op de Cito-toetsen.

In het ontwikkelingsprofiel voor groep 1-2 en 3-4 kunt u steeds de gegevens van een bepaald registratiemoment vergelijken met die van een of meerdere vorige momenten. Dat geeft u een goed beeld op het ontwikkelingsverloop.

Toepassing van KIJK! 3-4 biedt de mogelijkheid om ook de vorderingen die het kind heeft gemaakt op het gebied van lezen, schrijven, spelling en rekenen zichtbaar maken.

Ook de scores op de Cito-toetsen kunt u opnemen in het individuele ontwikkelingsprofiel van KIJK!.

De ontwikkeling van een kleuter is nog sterk afhankelijk van de stimulans die het uit zijn omgeving (ouders, leraren) krijgt. Dat betekent bijvoorbeeld dat u de kleuter kansen moeten bieden om te laten zien waartoe hij werkelijk in staat is. Alleen dan voorkomt u het risico van onderschatting.

Compact & Rijk gaat er vanuit dat u de ontwikkeling van kinderen observeert met behulp van een observatie- registratiemodel gedurende een langere periode. Er is dus geen sprake van een momentopname. Aan het moment waarop u de stand van zaken opmaakt gaat doorgaans een periode van vijf á zes maanden observatie vooraf. In die periode biedt u het kind, binnen een veilige omgeving, de kans om te laten zien waartoe het werkelijk in staat is.

Compact & Rijk sluit naadloos aan bij KIJK! Groep 1-2 en Groep 3-4. Wanneer de pedagogisch medewerkers van het kinderdagverblijf of peuterspeelzaal werken met KIJK!-Peuters ontstaat de mogelijkheid om een

eventuele ontwikkelingsvoorsprong al in een vroeg stadium te signaleren. Ontwikkelingsgegevens uit een voorschoolse periode in combinatie met de informatie die afkomstig is van de ouders geven u een goed beeld over de ontwikkeling van een kind.

Volgen van het ontwikkelingsverloop is essentieel omdat met name bij jonge kinderen de ontwikkeling veelal sprongsgewijs verloopt. Perioden van ogenschijnlijke stilstand of beperkte vooruitgang worden afgewisseld met grote sprongen vooruit. Om te kunnen spreken van een werkelijke ontwikkelingsvoorsprong moet deze *blijvend* zijn en niet van tijdelijke aard.

Uw conclusie of er al of niet sprake is van een ontwikkelingsvoorsprong baseert u op het totale ontwikkelingsprofiel van een kind en niet op enkele aspecten daarvan. In geval van KJK! 1-2 neemt u als maat daarvoor een voorsprong van gemiddeld minimaal een half- tot een jaar. Tot het totale beeld behoren óók de basisgegevens. Deze geven belangrijke informatie omtrent het welbevinden en de betrokkenheid. De mate van betrokkenheid is een essentieel kenmerk van kinderen met een ontwikkelingsvoorsprong.

Op veel scholen worden bij de kinderen van groep 1-2 jaarlijks één of meerdere Cito-toetsen afgenomen. De scores op deze toetsen neemt u mee in de interpretatie van het individuele ontwikkelingsprofiel van het kind. Als indicatie voor een ontwikkelingsvoorsprong gaat u uit van een (hoge) A-score. De Cito-scores kunnen een toegevoegde waarde hebben op uw persoonlijke mening. Kinderen met een ontwikkelingsvoorsprong zien over het algemeen niet op tegen het maken van Cito-toetsen. Voor velen is het zelfs een uitdaging.

Een waarschuwing is hier wel op zijn plaats. Jonge kinderen met een ontwikkelingsvoorsprong hoeven niet perse op elk gebied voor te liggen op hun leeftijdgenoten. Denkt u maar eens aan de peuter die bepaalde situaties heel goed doorheeft, maar nog niet goed in staat is om dit onder woorden te brengen. Of aan een kleuter van net 4 jaar die zichzelf al heeft leren lezen, maar nog niet kan schrijven omdat zijn motorische ontwikkeling dit niet toelaat. Dit is geen kwestie van onderpresteren maar van (een tijdelijk) onvermogen. Voor het betreffende kind is het soms lastig om daar mee om te gaan. Het kind kan gevoelens of inzichten gaan wegstoppen of compenseren. Vaardigheden die het nog niet beheerst kan het gaan omzeilen. Ook u en de ouders kunnen moeite hebben met deze verschillen binnen de ontwikkeling. Dat kan twee kanten op gaan. Enerzijds is er het gevaar om het totaalbeeld van de ontwikkeling op te hangen aan één ontwikkelingsaspect dat er in positieve zin uitspringt: "Als hij nu al zichzelf heeft leren lezen, dan zal hij ook wel snel gaan leren rekenen". Dit wordt ook wel het zogenaamde Pygmalion-effect genoemd. Anderzijds kan zich ook het omgekeerde van dit verschijnsel voordoen. De ontwikkeling en behoeften van het kind worden gebaseerd op bepaalde gedragingen die passen bij het leeftijdsniveau. "Kijk eens hoe nauwkeurig en gemotiveerd hij de werkbladen maakt. Hij beleeft er zo te zien veel plezier aan. Het is toch prima dat hij aan dit soort activiteiten meedoet, ook al kan hij lezen".

Zorgvuldige observatie en registratie van de ontwikkeling in combinatie met de persoonskenmerken en leereigenschappen is een goed hulpmiddel om deze valkuilen te omzeilen.